

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
ELHÚNYT TAGJAI FÖLÖTT TARTOTT
EMLÉKBESZÉDEK.

SZERKESZTI A FŐTITKÁR

XVI. KÖTET. — 10. SZÁM.

BÁRÓ
PODMANICZKY FRIGYES

LEVELEZŐ TAG

EMLÉKEZETE

BERCZIK ÁRPÁD

RENDES TAGTÓL

FÖLÖLVASTA 1914 JANUÁR 26-ÁN

ARCZKÉPPEL

Ára 30 fillér

BUDAPEST

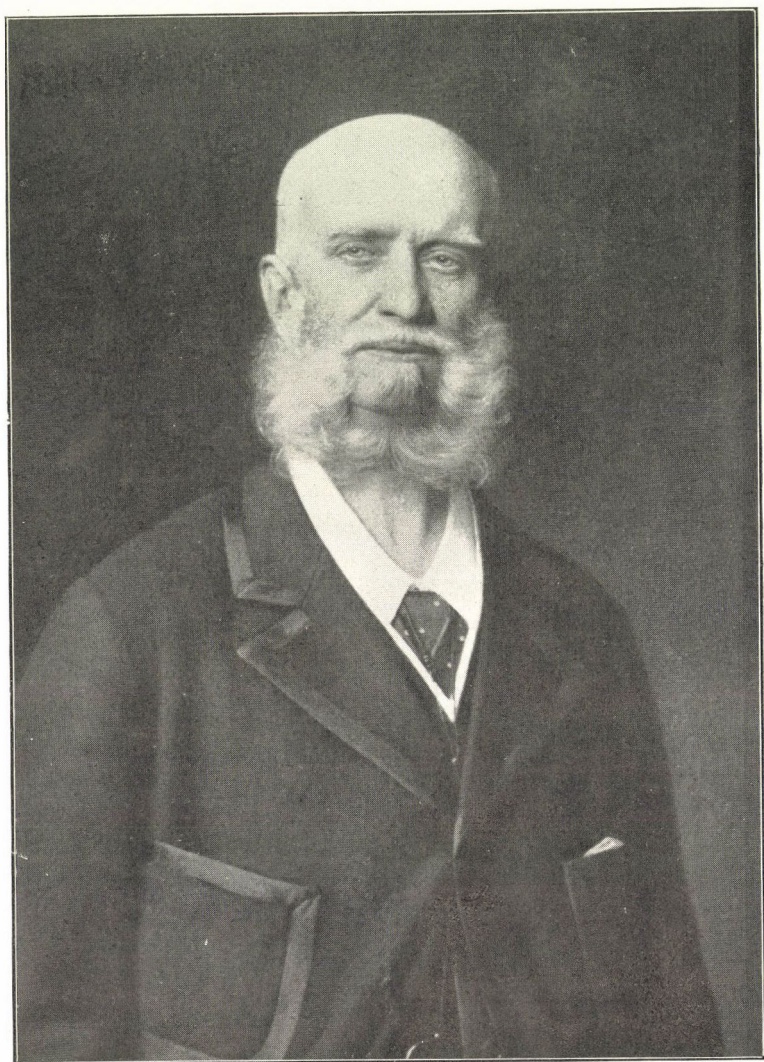
KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

1914

EMLÉKBESZÉDEK

A M. T. AKADÉMIA ELHÚNYT TAGJAIRÓL.

I. kötet.	I. Korponay János l. t.-ről. <i>Kápolnai Pauer István</i> l. tagtól	— kor. 20 fill.
	II. Suhayda János lev. tagról. Dr. <i>Konek Sándor</i> r. tagtól ...	— > 20 >
	III. Morócz István lev. tagról. <i>Galgóczy Károly</i> lev. tagtól ...	— > 20 >
	IV. Révész Imre l. tagról. <i>Ballagi Mór</i> r. tagtól ...	— > 40 >
	V. Broca Pál külső tagról. <i>Lenhossek József</i> r. tagtól ...	— > 60 >
	VI. Asbóth Lajos lev. tagról. <i>Kápolnai Pauer István</i> lev. tagtól	— > 20 >
	VII. Ami Boué külső tagról. Dr. <i>Szabó József</i> r. tagtól ...	— > 20 >
	VIII. Fabritius Károly lev. tagról. <i>Kozma Ferencz</i> lev. tagtól ...	— > 80 >
	IX. Jerney János emlékezete. <i>Gyárfás István</i> lev. tagtól ...	— > 40 >
	X. Mihályi Károly lev. tagról. <i>Domanovszky Endre</i> lev. tagtól	— > 20 >
II. kötet.	I. Molnár Aladár levelező tagról. <i>Tanárky Gedeon</i> l. tagtól	— > 40 >
	II. Árkosi Benkő Dániel lev. tagról. <i>Galgóczy Károly</i> lev. tagtól	— > 20 >
	III. Mailáth Gy. emlékezete. Gr. <i>Szécsen Antal</i> t. tagtól ...	— > 20 >
	IV. Charles Róbert Darwin k. tagról. <i>Margó Tivadar</i> r. tagtól	— > 80 >
	V. Wöhler Frigyes k. tagról. <i>Nendtvich Károly</i> l. tagtól ...	— > 20 >
	VI. Érkövy Adolf l. tagról. <i>Galgóczy Károly</i> l. tagtól ...	— > 20 >
	VII. Zsivora György l. tagról. <i>Tóth Lőrincz</i> rendes tagtól ...	— > 40 >
	VIII. Fénzl Ede k. tagról. Dr. <i>Haynald Lajos</i> igazg. és t. tagtól	— > 60 >
	IX. Sainte-Claire Deville Henrik k. t.-ről. <i>Than Károly</i> r. tagtól	— > 60 >
	X. Mignet Ferencz k. tagról. <i>Trefort Ágoston</i> igazg. tagtól ...	— > 20 >
III. kötet.	I. Tarozs Lajos rendes tagról. <i>Török József</i> r. tagtól ...	— > 20 >
	II. Thiers Lajos Adolf k. tagról. <i>Trefort Ágoston</i> t. tagtól	— > 20 >
	III. Lönnrot I. k. tagról. <i>Hunfalvy Pál</i> r. tagtól ...	— > 40 >
	IV. Baintner János l. tagról. <i>Apáthy István</i> r. tagtól ...	— > 20 >
	V. Guizot Ferencz k. tagról. <i>Trefort Ágoston</i> t. tagtól ...	— > 20 >
	VI. Horváth Cyrill tiszt. tagról. Dr. <i>Pauer Imre</i> r. tagtól ...	— > 20 >
	VII. Davis József Bernát k. tagról. <i>Lenhossek József</i> rendes tagtól	— > 40 >
	VIII. Vandrák A. lev. tagról. <i>Vécsey Tamás</i> lev. tagtól ...	— > 40 >
	IX. Konek Sándor r. tagról. <i>Kautz Gyula</i> r. tagtól ...	— > 20 >
	X. Kruesz Krizosztom t. tagról. <i>Hollósy Jusztinián</i> lev. tagtól	— > 40 >
IV. kötet.	I. Zsoldos Ign. r. tagról. <i>Tóth Lőrincz</i> r. tagtól ...	— > 60 >
	II. Benfey Tivadar k. tagról. <i>Budenz József</i> r. tagtól ...	— > 20 >
	III. Frankenburg Adolf l. tagról. <i>Vadnai Károly</i> l. tagtól ...	— > 40 >
	IV. Tárkányi Béla József t. tagról. <i>Szvorényi József</i> t. tagtól	— > 60 >
	V. Dr. Henle Jakab k. tagról. Dr. <i>Mihalkovics Géza</i> r. tagtól	— > 20 >
	VI. Pompéry János l. tagról. <i>Joannovics György</i> t. tagtól ...	— > 20 >
	VII. Gyárfás István l. tagról. <i>Szilágyi Sándor</i> r. tagtól ...	— > 20 >
	VIII. Kovács Pál lev. tagról. <i>Vadnai Károly</i> r. tagtól ...	— > 20 >
	IX. Ladányi Gedeon l. tagról. <i>Szabó Károly</i> r. tagtól ...	— > 20 >
	X. Korizmics László t. tagról. <i>Galgóczy Károly</i> lev. tagtól ...	— > 20 >
V. kötet.	I. Fábiny Gábor rendes tagról. <i>Zichy Antal</i> t. tagtól ...	— > 20 >
	II. Tanárky Gedeon lev. tagról. <i>Tóth Lőrincz</i> r. tagtól ...	— > 80 >
	III. Dr. Zlamál Vilmos lev. tagról. <i>Galgóczy Károly</i> lev. tagtól	— > 20 >
	IV. Fleischer Leberecht Henrik k. t.-ről. <i>Goldziher Ign.</i> l. tagtól	— > 60 >
	V. Hornyik János lev. tagról. <i>Szilágyi Sándor</i> r. tagtól ...	— > 40 >
	VI. Reichard Henrik Vilmos k. tagról. <i>Kanitz Ágost</i> lev. tagtól	— > 40 >
	VII. Boissier Péter-Edmund k. tagról. Dr. <i>Haynald Lajos</i> t. tagtól	— > 40 >
	VIII. Greguss Ágost rendes tagról. <i>Bánóczi József</i> l. tagtól ...	— > 40 >
	IX. Grote Artur külső tagról. Dr. <i>Duka Tivadar</i> l. tagtól ...	— > 20 >
	X. Rózsay József t. tagról. Dr. <i>Batizfalvy Sámuel</i> l. tagtól ...	— > 40 >
VI. kötet.	I. Petzval Ottó r. tagról. <i>Kondor Gusztáv</i> l. tagtól ...	— > 20 >
	II. Ókröss Bálint lev. tagról. <i>Tóth Lőrincz</i> r. tagtól ...	— > 40 >
	III. Hunfalvy János r. tagról. <i>Keleti Károly</i> r. tagtól ...	— > 60 >
	IV. Tóth Ágoston lev. tagról. <i>Hollán Ernő</i> t. tagtól ...	— > 40 >
	V. Oppolzer Tivadar külső tagról. <i>Konkoly Miklós</i> tiszt. tagtól	— > 30 >
	VI. Paúr Iván lev. tagról. <i>Hampel József</i> l. tagtól ...	— > 50 >

Wm. B. Beckwith, Jr.

B. PODMANICZKY FRIGYES L. T. EMLÉKEZETE

BERCZIK ÁRPÁD rendes tagtól.

(Fölvasta a M. T. Akadémia 1914. január 26-án tartott ülésén.)

»Egyéni meggyőződéseim szerint, ha kiválóan nem is, de hasznosan munkálkodtam!»

Ezzel a szerény, de jellemző vallomással mutatja be magát báró Podmaniczky Frigyes »Naplótöredékek« című érdemes és tanulságos emlékirataiban. Egyszerű, igénytelen felírás egy élet működésére, de találóbban ki se fejezhette volna magát. Minden nagyzás, hiuskodás nélkül, csak azt keresve mindig, hogy a köznek javára váljék, futotta meg útját, önzetlenül és józanon. Nem tartozott azok közé, a kik minden áron eredetiséget hajhászva, sokszor ferde ötleteiknek feláldozzák a közérdeket is, ha esetleg befolyásos állásba jutnak.

Podmaniczky Frigyes is jutott olyan hatáskörbe, hol ha nem jár el körültekintőleg és alapossággal, hanem esetleg egy rögeszmétől elragadtatva, saját akaratát érvényesíti, nagy ártalmára lehetett volna az ügynek, melyet képviselt. De ő sohse találta örömét a csillogásban, sohse nyomott el másokat, sőt hallgatott a helyes tanácsokra és szóhoz engedett másokat is jutni, azért állt meg becsülettel minden alkalmazásban és hagyott maga után maradandó, hálás emléket, hálásabbat, mint sok ú. n. genialis ember szokott hátrahagyni, a ki többet rombolt, mint épített.

A világ azonban elismerőbb a fényes rombolók, mint a fakó építők iránt s nem gondolja meg, melyiknek köszönhet többet, így hát Podmaniczky Frigyes se számíthat tündöklő

emlékezetre, de mi, a kik az életben az érdemeset is méltányolni tudjuk, elismeréssel áldozunk a polgári erények képviselőinek is.

Polgári erények egy mágnás család sarjadékában? Úgy van, Podmaniczky, bár régi s egykor büszke, nagy vagyonú család leszármazottja, épen az ú. n. polgári tulajdonságokkal vált ki s a munkát tekintette legnagyobb becsvágynak. De nemcsak a munka tiszteletéből és megbecsüléséből áll a polgári erény, helyes életfelfogás, előrelátás sorsunk intézésében, igénytelenség, nemes önzetlenség magával, nagylelkű önfeláldozás másokkal szemben teszik a polgár képének fényes keretét.

A Podmaniczkyak ősfészke Aszód községe s a ki ma áthajt rajta, ott láthatja épségében a családi nagy kastélyt, az ősfészket.

Édes atyja báró Podmaniczky Károly bányatanácsos és földbirtokos volt, édesanyja Noszticz-Jankendorf Adolf szász királyi miniszter leánya, Elza. Podmaniczky Frigyes báró Pesten született 1824 június 20-án. A családi élet teljesen német volt, úgy hogy Podmaniczky Frigyesnek két testvérnénje, Júlia és Elza kénytelenek voltak a magyar nyelvből külön lecczkéket venni, mert az egész ház személyzete a cselédségig német vagy idegen lévén, gyakorlatból magyarul nem tanulhattak meg. A magyar nyelvet — mondja Podmaniczky az akkori korról — csakis a köznép tartotta fenn a maga épségében és tisztaságában. Hozzátehetem, hogy a köznemességnek is nagy része van e nyelvmentésben, mert nem házasodott össze idegen elemekkel.

Édes anyja — bár német születésű nő, érzelmileg teljesen magyarrá lett, csak épen sohase tanult meg magyarul, a mi abban a korban szinte természetes volt, a mikor a főnemességnek hölgyei közt úgyszólván egy se tudott magyarul tökéletesen — és csak kivételesen értette némelyik nyelvünket.

»Naplótöredékek« című önéletrajzában leírja apróra fiatalságát s ezek a részletek élénken és érdekesen festik azt a kort, a mult század harminczas és negyvenes éveit, melyeket a nemzeti ébredés korszakának szoktunk nevezni. Azt az időszakot, melyben Széchenyi István gróf hatalmas szelleme keltette föl álmából a nemzetet és a nagy nemzedék: Kazinczy, Berzsenyi, a Kisfaludyak, Kölcsey, Bajza, Eötvös és legkivált

Vörösmarty Mihály hol méla, hol fájdalmasan megrázó hangokkal ragadták ki a magyart a tetszhalálból...

Se nagy eszméket, se mély belátást — egy kiváló elmének tünődéseit, vizsgálatait ne keresse senki abban az önéletrajzban, mégis ajánlanám főképp az újkor ifjúságának e pár kötet elolvasását. Mert megismeri belőle a kort, melyet az újabb nemzedék egyáltalán nem ismer és azt, a mit hallomásból, egy-egy jelszó után felfogott, olyan hihetetlennek tart, hogy szinte lehetetlenségnek tűnik föl előtte.

Nagyon sok és a mai viszonyokhoz hasonlítva érdekes adatot találni emlékirataiban, melyek egyikét-másikat érdemes fölemlíteni, hogy fogalmunk legyen az akkori idők kezdetlegeségéről.

Pest fővárosában fát nem lehetett találni, mert József nádor ellene volt a városi befásításnak, úgy vélekedvén, hogy a fa nem való a városba. A közegészségi s üdülési viszonyok is igen alantas fokon álltak. A Dunapart csupa szemét s piszok volt, s csupán azon a helyen, a hol manapság az Első Magyar Általános Biztosítótársaság palotája emelkedik, állott két alacsony kis oszlopos házikó, néhány akáczfával, a két házikó egyike pálinkás-, másika pedig hentesbolt lévén, előttük ültek szalámizva és likőrözve néhányan, a kik hosszú tajtékipából füstölve, nézegették a hajóhidon át közlekedő közönséget.

Ebből állt a mult század harminczas és negyvenes éveinek dunaparti élete, ez a mai fényes korzónak hajnala. A főváros mai főtereinek és nagy útvonalainak egy része (Vásártér, József-tér, Váci-út, Kerepesi-út, az Üllői-út) ki se volt kövezve és vagy homokban vagy sárban merült el az ember.

Átmenni Budára télen, például udvari bálókra a várba — a hajóhíd szét lévén szedve — sokszor valósággal veszedelmes vállalkozás volt. Ilyenkor a vendégek bundákba burkoltan, hintaikkal egy-egy nagy kompon helyeztettek el. Ezt a kompot aztán az uszkáló jégtáblák közt, csikorgó hidegben pár jól felpálinkázott, goromba hajóslegény órákig tartó küzdelem után a jégtáblák közt, nagy nehezen átkormányozta a budai partra. Néha megesett az is, hogy a kompot a rohamosan aláúszó jég a Gellérthegy alá is elvitte s onnan kellett kiszállani és Buda várába felhajtani. Természetesen könnyebben érintke-

zett a két testvérváros kemény tél idején, mikor a Duna befagyott.

A város jellege meglehetősen falusias volt, kiki élt a házában a maga tetszése szerint, és nemcsak lovat, de tehenet, sertést is tartottak a város kellő közepében.

Művészi életről nem igen lehetett szó 1837-ig. Pesten csakis egy színház volt, az ú. n. »német színház« a mai Gizella-téren, a Haas-palota helyén, melyben télen a közönség bundákban ült, mert a nézőtér nem volt fűthető. Ebben az épületben két üzlet képezte a pesti közönség fő szórakozóhelyét, egyik egy szivar- és dohányraktár, a másik meg egy pozsonyi süteményesnek boltja. Üdülőhely volt a »polgári lövölde«, mely a mai Vámház-körút táján, a város végét jelezte; az »Augarten« a mai István-tér vidékén, a város másik végén állott. Kávéházunk mindössze három volt s azok előtt a lóczákon jámbor nyárspolgárok pipázgattak és csibukozgattak.

Érdekesek Podmaniczky följegyzései az akkori családi életről a nemesi körökben. Általában véve a gyermekek vagy gyermekek voltak az egyedüli örökösök s a család nőtagjai igen mostoha elbánásban részesültek, kivéven azokat a ritka családokat, melyekben az összes birtok nőágra szólt. Ott a gyermekek nemi különbség nélkül osztozkodtak. Egyenlőség azonban még ilyenkor is előfordult. Így a Podmaniczky családban egy-egy gyermekre körülbelül 4500 hold elsőrendű, legjobb minőségű birtokrész jutott, a leányokra meg csak 3—400 hold. A nők egyetlen előnye a kiházásból állt a közös vagyon terhére, a mi a fiuknál nem volt szokásban, úgy hogy ezek sokszor házasságukkal nagy terheket vettek magukra, ha még szülei életében alapítottak családot. Ámbár a magyar nemeség a fiut iparkodott a nők részére előnyben részesíteni, mégis az özvegyasszonyt nagyon kitüntette és nemzetünk lovagiaságának maradandó emléke marad az ú. n. »özvegyi jog«. Csak hogy ebből sokszor visszás állapot is keletkezett, mert akárhány családos apát lehetett látni, aki még mindig anyja, mint »magyar özvegy« gondnoksága alatt nyögött, semmiről és semmiben sem rendelkezhetett önállón, hanem csak anyja bogarai és eszméi után gondolkozott és intézkedett. Megtörtént, hogy 40—50 éves családapa naponként kapott édesanyjától csak

épen annyi aprópénzt, a mennyit az öreg asszony neki adni jónak látott. A rokonok néha éheztek, míg az özvegy nagy házat vitt és saját nőágon levő rokonai számára gyűjtötte a pénzt az éhezők vagyonából.

Iskoláit báró Podmaniczky Hunfalvy Pál vezetésével Miskolczon, Pesten és Késmárkon végezte.

Ezekbe az évekbe esik, mint az igen lassan derengő magyarosodásnak előhírnöke, a magyar táncznak, a csárdásnak feltünése a cigányzenével együtt. Az úri rend kizárólag idegen tánczokon mulatott s a magyar táncz csak akkor került elő, ha valamely bálban akadt magyar vidékről odaszakadt jurista, ki a »magyar szólót« a szünóra alatt egymaga ellejtette, nővel párostánczot csak fölötte ritka esetben lehetett látni. Az úri közönség gyönyörködött az ilyen tánczban, meg is éljenezte, de utóbb megint csak idegent tánczolt. Alig volt rá eset, hogy úri társaságban három-négy pár tánczolt volna magyart. Köz-tánczczá — kivált vidéken csakis az 1847-ik évnek vége felé és az 1848-iki farsangban lett. Szöllőssy, Farkas, Thury János és Veszter magyar tánczmestereknek lehet köszönni a magyar táncz felkarosítását.

Széchenyi István gróf kezdesére akkortájt a mai munkapárt helyiségében, a Ferencz Józseftéri régi Lloyd-épületben a főúri kaszinó minden csütörtökön rendezett kaszinóbálokat. Ezen bálok egyikén esett meg a szünóra alatt, hogy gróf Széchenyi István — az ország és főváros első embere — a középső nagy csillár alatt állott, mikor egy vele ismerős öreg úrral a bál szépségéről beszélvén, a környezethez fordulva azt mondta: »Hanem uraim, különös dolog előttem, hogy itt szebbnél-szebb idegen tánczokat lejtenek, de a legszebb tánczot, a mi magyar tánczunkat nem«.

S erre aztán egy fiatal mágnás, Orczy Pista báró eleinte egyedül, később unokahugával, a bájos Orczy Elíz bárókisasszonynyal ellejtette délczegen a gyöngyösi kapások tánczát.

Széchenyi István nyájasan köszönte meg az ifju bárónak szívességét s vele kezét szorítva mondá: »Ez az én tánczom!«

Igy kapták fel a csárdást.

Annak a kornak gazdálkodását pedig meg lehet ítélni a következő adatokból.

A tiszaföldvári uradalmat, mely Tisza-Földvár és Vezensy helységekből s körülbelül $3\frac{1}{2}$ négyszögmérföldnyi területből állott, egészen 1835-ig a régi szokásnak megfelelőleg — mindig a család legidősebb tagja kezelte.

A mi termett, azt eladták, úgy ahogy, a mi meg eladható nem volt, azt elosztották egyenlőn, fél-, negyed- vagy nyolczad-részek szerint. Az osztalékok lovakból, tinókból, üszókból, gyümölcsből, sajtból, mézből állottak, mely különféle osztályrészeket őszkor természetben szállítottak el a Földvarról kiinduló béresszekerek, csikósok, gulyások, hajduk és majorosok. Elképzelhető, milyen állapotban jutott egynémely esős ős alkalomával az a vad csikó, tinó, üszó, sajt, alma az egyes családtagok istállóiba és éléskamráiba.

A »pecsovics« név keletkezéséről is találni felvilágosítást a »Naplótöredékek«-ben. Gróf Festetics Rudolf Tolna megyében a conservatív párt vezére követválasztáskor »Julia« nevű majorjában rendezett be egy nagyszerű tanyát kortesei számára s ezek felügyeletét Pecsovics nevű tisztartójára bízta, a ki igen jól ellátta a korteseket és olyan népszerű lett köztük, hogy mindig örömrivalgással fogadták: »Éljen Pecsovics!«

Az a derék tisztartó se hitte, hogy neve évtizedekkel túléli és egy politikai irány jelzőjévé fog válni. A labancz, az aulicus után következett a pecsovics, mely még ma is él, ámbár az alkotmányos, felelős kormányzat óta voltaképi tartalmát s jelentőségét elvesztette.

1845-ben először utazott Podmaniczky külföldre, Drezdába anyai rokonaihoz, aztán Berlinbe és Németországba s ott ismerkedett meg a még akkor ujdonságyszamba menő vasút intézményével. Berlinben a híres történetíró Ranke előadásait is látogatta. Ezen az úton elnézett Dániába, Svédországba és Pétervárra is.

Megválasztatván pestmegyei aljegyzővé, József nádornak, a megye örökös főispánjának mutatták be. Kiemeli a nádornak rendkívüli polgári egyszerűségét, leereszkedő s mégis méltóságos magatartását, átható eszét, kimért, átgondolt társalgását. A mi külsejét illette — úgymond — hosszú kabátja, magyar csizmája, fehér nyakkendője, hosszú, hátrasímitott haja, borotvált arca, rövidre nyírott bajsza egy idealizált táblabíró

alakját állította a néző elé. Beszélgetésében a német nyelvet használta.

Podmaniczky a szabadelvű, ellenzéki táborhoz tartozott, melynek főiri tagjai kellemes, szép fiatal asszonyok társaságában víg életet éltek. Estéknként a nemzeti színházba jártak, előadás után vagy gróf Batthyány Lajosnál, vagy gróf Károlyi Györgyné, néha gróf Zichy Manó szalónjában találkoztak. Legjobb konyhája és pinczéje gróf Batthyány Kázmérnak volt. Szép időben Pest környékére rándultak ki, a Városligetbe, Palotára, a Margitszigetre, a budai hegyekbe és Visegrádra. Lovaik kantárrózsáján s a lovasz gomblyukában mindig az illető kocsit megtisztelő hölgy kedves virága díszelgett.

Az ellenzéki úri fiatalság kezdte a magyar nyelv divatját a magasabb társaságba is behozni, mert eddig az egész főváros társalgási nyelve a német volt, még a legfelsőbb bíróság: a septemviratus tagjai is azzal éltek.

Eközben 1847 október 18-án nyílt meg az első vasút, melynek hivatása volt a fővárost a magyar Alfölddel összekötni. István főherczeg nádor vezetésével az előkelőségből álló vonat megérkezett Szolnokra, hol az ezerterítékű díszében a főherczeg, Kossuth, Zichy mondtak felköszöntőket. A főherczeg aztán alföldi körútjára indult és elragadta az országot szép magyar beszédeivel. Csodálatosan hangzott — Podmaniczky szavai szerint, — hogy úgyszólván máról-holnapra egy tösgyökeres magyar főherczeg került közénk, a ki a hazáról, közjogról, a haza iránti szeretetről, elhúnyt atyja nagy érdemeiről, a magyarok istenéről, a kezdet nehézségéről lelkesen tudott szónokolni a nép szájaize szerint.

A politikai és közélet napról-napra élénkebb lett, a történeti nagy idők rezgéseit érezni kezdte az ország. Kossuth Lajosnak Pest vármegye követévé történt választása az ellenzék diadala, mert tulajdonkép nem is a megye nemessége, hanem az országos ellenzék vezérférfia, gróf Batthyány Lajos jelölte őt gróf Ráday Gedeon lakásán a széputczai László-féle házban. Eleinte a jelölésnek nem is volt nagy kilátása, mert a főnemesség egy része Kossuthot demokratikus szabadelvűsége miatt nem igen pártolta és Podmaniczkyt úgy báró Wenckheim Béla, mint Széchenyi István gróf is megintette, a miért Kossuth mel-

lett erősen korteskedett. Gróf Széchenyi István természetesen nem Kossuth Lajos demokratikus irányán ütközött meg, ő előre látta a politikai fejleményeket s azt mondta Podmaniczkynek: »ha megfőzte a fekete levest, egye is meg«.

A szabadságharcot mint huszárszázados és osztályparancsnok küzdötte végig és Világos után közlegénynek sorozták be, Olaszországba vitték, honnan már 1850-ben elbocsátották.

Szomorú képét adja az országnak naplójában.

»Hazámat, mint önálló országot hagyám el, lenyügözött, jogaitól megfosztott és letiport provinciáit láttam viszont, melynek egyes foszlányait jutalmul osztogatták azoknak, a kik segédkezet nyújtottak e szegény, elszigetelt, de helyét bátran megálló magyar nép kiirtására. Egy fiatal, előre törtető, emelkedő félben levő fővárosnak mondék istenhozzádot, egy félig kihalt tartományi városba térek vissza, melynek hogy minden utcáin fű nem nőtt, csak a rossz talajviszonyoknak vala köszönhető. Pezsgő élénkségtől viruló társadalom kötelékeiből kelle mintegy erőszakkal kiszabadítanom magam, hogy a víg társas élet kellemeit feledve, szigorú kötelességeim teljesítése elé induljak, egy pár lézengő marodeurt találtam viszont, a ki fennhangon még csak el sem merte beszélni, a mit szenvedett s a velem hasonló sorsra jutott ismerőseiről tudakozódni is alig merészkedett attól való féltében, hogy a rendőrség reá foghatná, hogy ő »schlecht gesinnt.«

Az ember nem tehetett mást a gyászos körülmények közt, mint hogy visszavonult otthonába. De a kémekek még oda is követtek és sehol se volt biztonságban a szaglászók és fürkészők előtt, a kik a legjobb és legmegbízhatóbb családokba is betolakodtak.

Szilassy György, pándi birtokos, valódi tipusa a hajdan gazdag úri táblabírónak, »Flamingók«-nak és »Sphynx«-eknek nevezte el a kémkedők különféle fajtáit, a kik úri házakba is befurakodtak és lopóztak. A ház vendégei aztán rögtön tudhatták, hogy kiktől tartózkodjanak, mert vigyázni kellett, feladás feladást követett és ártatlanok bemártásával sokan akartak érdemeket szerezni. A magyar természet heves és óvatosságra súlyos körülmények közt is nehezen kapható. Így aztán megtörtént, hogy a 8-ik számú gyalog serezedben, mely a

schleswig-holsteini háború miatt Hamburgban állomásozott, a besorozott honvédek egy része katonai zendülésre ragadtatta magát, a minek következménye az lett, hogy egy csomó magyar fiut főbe lőttek.

A társadalmi sötétségbe csak néha vetett egy sugárt egy-egy fennkölt lelkű úri hölgy, mint Korniss Clarisse grófnő, később gróf Károlyi Edéné, a kiről Podmaniczky megjegyzi, hogy »ő, mint erdélyi származású, volt az első tiszta magyar nagyúri hölgy, a kit Pesten láttunk«.

Az elnyomatás és nemzeti pangás szomorú idejében a közélet minden tere el lévén zárva, egykori nevelője, Hunfalvy Pál buzdítására az irodalomra, főleg a regényírásra adta magát, hogy hazájának valamiképp szolgálhasson. 1858-tól fogva írja társadalmi szalonregényeit, melyeket akkoriban szívesen olvastak s melyekért a Magyar Tudományos Akadémia is megválasztotta tagjai sorába, talán kevésbbé műveinek irodalmi értékeért, mint inkább azért, hogy benne a magyarság érdekében működő mágnást méltányolja. Székfoglalóját 1861 április 30-án tartotta meg a társadalmi regényről írott értekezésével, melyben azt fejtegette, hogy a társadalmi regénynek feladata az életnek hű rajzolása, de költői és érzelmes módon, torzítás nélkül s nem keresve az élet undorító árnyoldalait. Báró Podmaniczky a maga ízléses, higgadt, mérsékelt véralkatából indult ki s a társadalmi regényben a szelíd színeket és kedélyes modort javasolta, nem azt, mely az idegeket izgatja. Manapság, midőn az egyéniség, az egyéniség korlátlan s féktelen érvényesülésének jogosultságát is hirdetik s midőn sokan épen az írói egyéniségek néha zabolátlan különféleségében keresik és találják az érdekességet és művészileg beceszt, Podmaniczky felfogása elavultnak mondható. Ő az ízlésest, a tapintatost hirdeti, a vaskost, a nyersét kárhóztatja, holott bizonyos fokig a maga helyén — mikor jellemzésül szolgál — annak is megvan a maga jogosultsága.

A magyar regényírótól bizonyos nemzeti küldetésnek teljesítését is elvárja, azt, hogy az olvasóközönségre, főleg a nőkre erkölcsi és nemzeti szellemben hasson. A magyar olvasók száma csekély lévén, azt kívánja, hogy minél nagyobb közönséget iparkodjanak megteremteni s a magyar irodalmi és társalgási

nyelv fejlesztésével a magyar társadalomra jótékony hatást igyekezzenek gyakorolni. Ismertesse a magyar író a hazai társadalmat és viszonyokat, hogy azok iránt az olvasóban szeretetet keltsen, válaszsza továbbá tárgyait a magyar falusi életből, mert az legegészségesebb, legerkölcösebb, legmagyarabb és legkevésbé fényűző, egyszerűségével tehát a közönséget nevelési szempontból is befolyásolhatja.

Nem tisztán művészi tekintetek vezették Podmaniczkyt nézeteiben, de a régibb magyar irodalomban a magyar író nem volt, nem is lehetett pusztán csak művész, az akkori sajtóságos körülmények az írókat a nemzeti küzdelem katonájává is avatták.

Regényt összesen kilenczet írt, melyek címei: Fekete Dominó, Alföldi vadászok tanyája, A kék szemüveges nő, A kedvencz, Tessék ibolyát venni s ennek folytatása: Margit angyal, Álom és valóság, Régen történt mindez, Egyetlen könnycsepp. Írt továbbá úti rajzokat is »Úti naplóm« címmel és megjelent pedig nyomtatásban »Naplótöredékek« munkája négy kötetben, mely inkább csak kivonata a Nemzeti Múzeumban letétben őrzött s ma már felhasználható hosszabb naplójának.

Regényeiben nem vett föl nagyobb társadalmi problémákat, megelégszik egy-egy érzékeny, a kíváncsiságra ható történet elég kellemes síma elmondásával.

Leányok, asszonyok számára kellemes fehér olvasmányt akart nyújtani, melyből csak jót és nemeset meríthessenek, a nélkül, hogy lelküket nagyobb rázkódtatásnak kitegye. A jellemrajz erejét, a leírások hatalmát hiába keresni nála, a képzelet gazdagságával nem ajándékozta meg a természet, valami különös eredetiségével sem a véralkatnak, de az anya nyugodtan adhatta leánya kezébe, rosszat belőle az ifju szív nem tanulhatott.

Hasznos társadalmi munkát végzett Podmaniczky tollával is abban a vígasztalan, áldatlan időben, reményt, hitet, bátorságot öntve az ifju nemzedék lelkében s ha maradandót nem alkothatt is, betöltötte hazafias feladatát olyankor, mikor sokan csak a külföld élvhajzászatában vagy a ripók duhajkodásban kerestek feledést és kárpótlást a multakért.

Lassanként — az ötvenes évek vége felé — némiképp derengőre vált a szemhatár és kezdődött a nemzeti ujjáébredés, az

ügynevezett tüntetések kora, melynek legelső jele az volt, hogy ismét felkaptuk azt a ruhát, »mit viseltek őseink«, a hogy azt akkor Jókai énekelte.

Ebbe az időbe esik politikai czélú utazása is Brüsszelbe, hol nőtestvére Júlia, báró Jósika Miklósnál volt férjnél. A hatóság félrevezetése miatt látszólag Drezdába és Szászországba rándult rokonaihoz, de tulajdonképi czélja az volt, hogy a külföldön tartózkodó magyar politikusoknak meghamisítatlan s igaz jelentést tegyen az ország hangulatáról.

E közben megjelent az októberi diploma és megnyílt az 1861-iki országgyűlés, melynek megnyitásán Podmaniczky is Deákot követte, a ki gróf Teleki Lászlóval ellentétben a budai királyi várakba fölment, hogy a királyi kézirat felolvasását meghallgassa.

Podmaniczky társadalmi s politikai összeköttetéseinél fogva nem tartozott ugyan Deák Ferencz pártjához, ő az ellenzék mérsékelt részéhez szított, de gondolkodási s érzelmi irányzata a haza bölcsének — mondhatnám külső hívei közé soroztatta, a mint hogy a fusio után a Deák-politika hagyományosának: a szabadelvű pártnak hűséges tagja, később elnöke is lett.

Deák Ferenczről ennek halála után a legmélyebb hódolattal emlékezik meg, mint a tudományos műveltség, a jellem-szilárdság, az előítéletektől ment nemes egyszerűség mintaképeről.

Szónoklatáról ezeket írja: »olyan volt, mint Mozart zenéje, a ki hallotta őt szónokolni, a ki végighallgatta egymásból folyó érveléseit, tiszta, folyékony, egyszerű nyelvezetét, páratlan erejű, de minden sallangtól ment mondatait, olyannyira egyszerűnek és igaznak találta mindazt, hogy szinte meg volt győződve arról, hogy ő mindezt épp úgy elmondhatta volna s csak azon csodálkozott, hogy e találó érveket valamely beszédben már régebben nem használta . . . De csakhamar belátta, hogy a Deák Ferencz szónoklatával csak egy ember bír széles e hazában és az Deák Ferencz maga. Deák Ferencz beszédeit, valamint Mozart zenéjét mintakép gyanánt tanulmányozni kell, de utánozni soha semmi esetben, mert mindkettőnek művészete a gondolatok gazdagságában s azok fenséges egyszerűségében rejlik.«

Deák egyszerűségének jellemzésére egy kellemes kis törté-

netet mond el, hogy miképpen hozta divatba a haza bölcse a társaskocsit.

Az 1861-iki évben Deák igen megkedvelte hosszas nyári pesti időzése alatt a Városligetet. Ekkor egy öreg bérkocsitulajdonosnak eszébe jutott, néhány ernyő nélküli, nyitott társaskocsit járatni a mostani Deák-térről a Király-utcán át a Városligetbe. Csakhogy ez az újítás nem igen tudott lábra kapni, mert legtöbbször röstelték s tekintélyükkel összeférhetlennek tartották idegen emberrel ülni egy s ugyanazon kocsiba. Annak a bérkocsisnak volt azonban esze és felkérte Deák Ferenczet, a ki minden este ki szeretett rándulni a Városligetbe, tisztelné meg társaskocsiját s használná délutáni kirándulásaira. Az öreg úr szívesen engedett kérelmének s egy délután néhány barátjával s kísérőjével felült a kocsira. Ettől fogva divatba jött a társaskocsi és még a főrangú hölgyek is — mint például gróf Andrassy Gyuláné — felültek a szerény járművekre és Deákot kikísérték a ligetbe, hol a mostani köröndben foglalt helyet. Egy félkezű honvéd tartott ott székeket s az összes politikai és előkelő világ az »öreg úr« körül csoportosulva üldögélt ottan, a ligetben el-elrobogó fogatokat nézegetve.

Podmaniczky több ízben járt külföldön, egyszer mint már említettem, politikai megbízással Brüsszelben, s egy másik alkalommal 1863-ban Romániában szintén politikai küldetéssel. Bukarestben találkozott Türr tábornokkal, ki, bár az emigrációban volt, mégis helyesen és józanul ítélte meg a nemzet helyzetét s viszonyait. A küldetés célját nem írja ki világosan, de annyit meg lehet érteni jegyzeteiből, hogy a céltalan lázadás és összeesküvés ellen dolgozott, mert a magyar ember nem való összeesküvésekre.

Az alkotmányosság visszaállítása után 1867-ben kezdődik Podmaniczky fáradhatatlan köztevékenysége.

Mindenekelőtt — 1869-ig, mint a »Hazánk« — mérsékelt ellenzéki hírlapnak szerkesztője szolgálta a napi politikát, a mint hogy 1861 óta megszokás nélkül tagja volt a képviselőháznak s ebben a minőségben három ízben ült a házban, mint Budapest fő- és székváros egy-egy kerületének képviselője.

Közéleti tevékenysége olyan két mezőre szólította, mely egyéni hajlamaival a legnagyobb mértékben megegyezett. Vég-

telen szerette a színházat és egész lélekkel csüggött Budapest föllendülésén. Ő igazán megérdemelte volna a »Budapest barátja« címet, mert még nyaralni se járt el, azt állítván, hogy Budapesten lehet legjobban nyaralni. A körülmények kedvező alakulása alkalmat adott neki, hogy a magyar művészet körül igen fontos szolgálatokat tehetett az országnak, mint a Nemzeti Színház és operaháznak intendánsa tíz álló évig, 1875-től 1885-ig éppen abban a korban, mikor az előbb egy intézetbe szorult két műfaj: a dráma és opera különváltak. Emlékirataiban rendkívül meleg elismerő sorokat szentel Szigligeti Ede emlékének, ki őt mint intendánst nagyban támogatta. Budapest kialakulásában és mint a közmunkák tanácsának alelnöke vett részt. Emlékiratának úgy erre, mint a színházi ügyekre vonatkozó részletei fényesen bizonyítják, hogyan szolgált mindkét ügynek, hogyan kísérte boldog hittel az ország szívének fényes fejlődését.

Ezenkívül más hivatalokat is viselt, így 1869-ben mint a magyar északkeleti vasút személyügyi főnöke, 1870—1874-ig mint honvédszázados s legutoljára, mint a Riunione Adriatica biztosítótársaság magyarországi osztályának elnöke igazolta, hogy bár főúri családból származott és főúri összeköttetésekkel dicsekedhetett, azokat soha ki nem aknázza és nem használta fel arra, hogy sinecurákat hajhászva, könnyedén és jó módban éljen. A legnagyobb takarékossgal kezelte tisztességes polgári módon szerzett jövedelmeit, közczélokra, megviselt családjának támogatására mindig volt pénze, a mit magától, kényelmétől megvont. Emlékiratainak nem egy helyén, kivált az utóbbi időben beszámol arról, milyen szerény beosztással és előrelátással élt, hogy soha másra ne szoruljon és mindent csak a maga munkájának köszönhessen.

Podmaniczky mindenesetre példaképe maradt annak, hogy az új kor átlag magyar embere milyen tulajdonságokkal állja meg helyét az életben. Kiváltságok, előjogok többé nem bástyázzák körül a magyarságnak legalább egy részét — a nemeséget. A válaszfalak ledőltek és csakis az egyéniség életrevalósága biztosíthatja nemzetünk jövőjét. Különféle fajokból válnak ki egyesek és alakulnak át az új magyarság tömegévé. Hogy ez az új magyarság megőrizze a magyar lélek sajátságait, vagyis,

hogy nemzeti jellegét ne veszítse el, ehhez okvetlenül szükséges, hogy az összeolvadási folyamatban a magyarság mind számbeli, mind szellemi és főképp erkölcsi felsőségét megtartsa.

A Podmaniczky Frigyes-féle alakok ezt a helyet töltik be, mert ha nem is hagynak hátra mélyebb nyomokat szellemi téren, hasznos tevékenységükkel és jellemök erkölcsi erejével megbecsülhetetlen szolgálatot tesznek a magyarságnak.

Bár a jövő magyarság minél nagyobb számmal mutathatná fel ilyen mintáit a tisztességnek, munkásságnak és önzetlen hazafiságnak. És a méltányosságnak is, úgy egymásnak, mint a multnak megítélésében. Hogy ne látnák majd utódaink azt a pajtáskodást egyrésztől és kicsinylést másrésztől, mely az újabb divathoz látszik tartozni a kortársak megítélésében, a multtal szemben pedig a kegyeletnek teljes hiányával ékeskedik. A multnak küzdelmei, áldozatai, önfeláldozása, szenvedései és jóakaró, ha néha naiv lelkessége nélkül vajjon volna-e a mai nemzedéknek olyan helyzete, a milyennel — hál' Istennek dicsekedhetik? Ma van nemzeti közélet, nemzeti műveltség s a mult kezdetleges viszonyaihoz képest, a munka megtalálja jutalmát is.

Kiknek köszönheti ezt a jelen?

Azoknak, kik a multban harczoltak, akár mint vezérek, akár mint közlegények.

Becsüljük meg hát emléküket és gyujtsuk fel sírjukon az emlékezetnek szövétnekét vagy mécsesét, ki hogy érdemli!

VI. kötet.	VII. Pauer János l. tagról. Dr. Czobor Béla l. tagtól	1 kor. 20 fill.
	VIII. Heer Oszvald külső tagról. Klein Gyula l. tagtól	— > 80 >
	IX. Balogh Kálmán r. tagról. Hógyes Endre r. tagtól	1 > 20 >
	X. Pott Frigyes Ágoston k. tagról. Pecz Vilmos l. tagtól	— > 40 >
	XI. Danielik János t. tagról. Szvorényi József t. tagtól	— > 60 >
	XII. Apáthy István r. tagról. Mattekovics Sándor l. tagtól	— > 60 >
	XIII. Römer F. Flóris r. tagról. Hampel J. l. tagtól	1 > 20 >
	XIV. Zsigmondy Vilmos l. tagról. Péch Antal l. tagtól	— > 50 >
	XV. Rónay János Jácint r. tagról. Pór Antal l. tagtól	— > 60 >
VII. kötet.	I. Pesty Frigyes r. tagról. Ortway Tivadar l. tagtól	— > 80 >
	II. Gorové István t. tagról. György Endre l. tagtól	— > 40 >
	III. Beöthy Leó l. tagról. György Endre l. tagtól	— > 40 >
	IV. Jendrássik Jenő r. tagról. Klug Nándor l. tagtól	— > 60 >
	V. Rádzsa Rádzsendralála Mitra k. t.-ről. Duka Tivadar l. tagtól	— > 80 >
	VI. Kacsokovics Lajos l. tagról. Nagy Iván r. tagtól	— > 20 >
	VII. Ballagi Mór r. tagról. Imre Sándor r. tagtól	1 > — >
	VIII. Lenhossék József r. tagról. Mihalkovics Géza r. tagtól ...	— > 90 >
	IX. Haán Lajos l. tagról. Zsilinszky Mihály l. tagtól	— > 60 >
	X. Keleti Károly r. tagról. Jekelfalussy József l. tagtól	— > 60 >
VIII. kötet.	I. Szűcs István lev. tagról. Ballagi Géza l. tagtól	— > 60 >
	II. Renan mint orientalista. Goldziher Ignác r. tagtól	2 > — >
	III. Pančić József külső tagról. Kanitz Ágost l. tagtól	— > 80 >
	IV. Báró Kemény Gábor t. tagról. György Endre l. tagtól	— > 60 >
	V. Wenzel Gusztáv r. tagról. Vécsey Tamás r. tagtól	1 > 50 >
	VI. Sir Richard Owen k. tagról. Margó Tivadar t. tagtól	1 > — >
	VII. Vajkay Károly l. tagról. Tóth Lőrincz r. tagtól	— > 60 >
VIII.	Grünwald Béla l. tagról. Láng Lajos r. tagtól	— > 60 >
	IX. Deák Farkas r. tagról. Báró Radvánszky Béla t. tagtól ...	— > 30 >
	X. Szabó Károly r. tagról. Szilágyi Sándor r. tagtól	— > 30 >
	XI. Markusovszky Lajos t. tagról. Hógyes Endre r. tagtól	— > 60 >
	XII. Roscher Vilmos k. tagról. Kautz Gyula r. tagtól	1 > 50 >
IX. kötet.	I. Cantù Caesar k. tagról. Óváry Lipót l. tagtól	— > 60 >
	II. Dankó József lev. tagról. Pór Antal r. tagtól	— > 60 >
	III. Nagy Imre r. tagról. Fejérpataky László r. tagtól	— > 50 >
	IV. Ludwig K. F. V. k. tagról. Klug Nándor r. tagtól	— > 60 >
	V. Kronecker Lipót k. tagról. Rados Gusztáv l. tagtól	— > 30 >
	VI. Margó Tivadar t. tagról. Entz Géza r. tagtól	— > 60 >
	VII. Geiſt Rudolf k. tagról. Concha Győző l. tagtól	— > 80 >
VIII.	Du Bois-Reymond E. k. tagról. Thanhoffer L. r. tagtól ...	— > 60 >
	IX. Xántus János l. tagról. Mocsáry Sándor l. tagtól	— > 60 >
	X. Hazslinszky Frigyes r. tagról. Mágócsy-Dietz S. l. tagtól ...	— > 80 >
	XI. Finály Henrik l. tagról. Márki Sándor l. tagtól	1 > 20 >
	XII. Török József és Antal Géza tagokról. Hógyes Endre r. tagtól	— > 60 >
X. kötet.	I. Spencer Wells k. tagról. Duka Tivadar l. tagtól	— > 30 >
	II. Szathmáry György l. tagról. Zsilinszky Mihály r. tagtól ...	— > 60 >
	III. Gladstone W. E. k. tagról. György Endre l. tagtól	— > 60 >
	IV. Ábel Jenő l. tagról. Hegedűs István l. tagtól	— > 60 >
	V. Horvát Boldizsár t. tagról. Tóth Lőrincz r. tagtól	1 > — >
	VI. Nagy Iván r. tagról. Márki Sándor l. tagtól	— > 40 >
	VII. Mihalkovics Géza r. tagról. Thanhoffer Lajos r. tagtól ...	— > 50 >
	III. Pasteur Lajos k. tagról. Hógyes Endre r. tagtól	1 > — >
	IX. Capasso Bertalan k. tagról. Óváry Lipót l. tagtól	— > 30 >
	X. Jurányi Lajos r. tagról. Mágócsy-Dietz Sándor l. tagtól ...	1 > — >
	XI. Bunsen Róbert k. tagról. Than Károly r. tagtól	1 > — >
	XII. Gr. Andrásy Manó l. tagról. Br. Radvánszky Béla t. tagtól	— > 30 >
XI. kötet.	I. Domanovszky Endre l. tagról. Alexander Bernát l. tagtól ...	— > 30 >
	II. Hauer Ferencz k. tagról. Böckh János l. tagtól	1 > 20 >
	III. Télfy Iván l. tagról. Pecz Vilmos l. tagtól	— > 80 >
	IV. Szilágyi Sándor r. tagról. Fraknói Vilmos r. tagtól	2 > — >
	V. Laufenauer Károly l. tagról. Kéthly Károly l. tagtól	— > 30 >
	VI. Arneſt Alfréd k. tagról. Károlyi Arpád r. tagtól	— > 40 >
	VII. Hollósy Jusztinián l. tagról. Fehér Ipoly t. tagtól	— > 40 >

XI. kötet.	VIII. Jekelfalussy József r. tagról. <i>Vargha Gyula</i> l. tagtól	— kor. 40 fill.	
	IX. Fodor József r. tagról. <i>Högyes Endre</i> r. tagtól	— » 20 »	
	X. Horvát Árpád l. tagról. <i>Károlyi Árpád</i> r. tagtól	— » 40 »	
	XI. Halász Ignác l. tagról. <i>Szilasi Móricz</i> l. tagtól	— » 40 »	
	XII. Póth Lőrincz r. tagról. <i>Vécsey Tamás</i> r. tagtól	1 » — »	
	XII. kötet.	I. Taine Hippolyt k. tagról. <i>Alexander Bernát</i> l. tagtól	— » 60 »
		II. Heller Ágost r. tagról. <i>Fröhlich Izidor</i> r. tagtól	— » 60 »
		III. Kerégyártó Árpád l. tagról. <i>Békefi Remig</i> l. tagtól	— » 60 »
		IV. Pálz Pál l. tagról. <i>Lengyel Béla</i> r. tagtól	— » 30 »
		V. B. Balássy Ferencz l. tagról. <i>Szentkláray Jenő</i> l. tagtól	— » 80 »
		VI. Köndör Gusztáv l. tagról. <i>Kövesligethy Radó</i> l. tagtól	— » 60 »
		VII. Kronos Ferencz k. tagról. <i>Wertheimer Ede</i> l. tagtól	— » 30 »
VIII. Bertrand Sándor k. tagról. <i>Wosinsky Mór</i> l. tagtól		— » 30 »	
IX. Torma Károly r. tagról. <i>Téglás Gábor</i> l. tagtól		— » 60 »	
X. Czobor Béla r. tagról. <i>Békefi Remig</i> l. tagtól		— » 80 »	
XI. Ráth Zoltán l. tagról. <i>Vargha Gyula</i> l. tagtól		— » 60 »	
XII. Szigeti József l. tagról. <i>Berczik Árpád</i> l. tagtól		— » 45 »	
XIII. kötet.	I. Mátyás Flórián r. tagról. <i>Békefi Remig</i> l. tagtól	— » 40 »	
	II. Pulszky Ágost l. tagról. <i>Concha Győző</i> r. tagtól	— » 80 »	
	III. Staub Móricz l. tagról. <i>Mágócsy-Dietz S. l.</i> tagtól	— » 80 »	
	IV. Gróf Kuun Géza tiszt. és ig. tagról. <i>Goldziher I. r.</i> tagtól	— » 60 »	
	V. Br. Radvánszky Béla t. és ig. tagról. <i>Zsilinszky M. r.</i> tagtól	— » 60 »	
	VI. Fayer László lev. tagról. <i>Balogh Jenő</i> lev. tagtól	1 » — »	
	VII. Hoffmann Pál r. tagról. <i>Vécsey Tamás</i> r. tagtól	— » 30 »	
	VIII. Wosinsky Mór l. tagról. <i>Ortvay Tivadar</i> r. tagtól	1 » — »	
	IX. Reclus Elisée k. tagról. <i>Lóczy Lajos</i> r. tagtól	— » 80 »	
	X. Csaplár Benedek l. tagról. <i>Ortvay Tivadar</i> r. tagtól	1 » 20 »	
	XI. Schmidt Sándor l. tagról. <i>Schafarzik Ferencz</i> l. tagtól	— » 60 »	
	XII. Hegedüs Sándor r. tagról. <i>Nagy Ferencz</i> r. tagtól	— » 80 »	
XIV. kötet.	I. Bubicz Zsigmond t. tagról. <i>Ortvay Tivadar</i> r. tagtól	1 » 20 »	
	II. Sir William Thomson, lord Kelvin k. tagról. <i>Fröhlich Izidor</i> r. tagtól	1 » — »	
	III. Falk Miksa l. tagról. <i>Gaal Jenő</i> r. tagtól	— » 40 »	
	IV. Vadnai Károly r. tagról. <i>Berczik Árpád</i> r. tagtól	— » 40 »	
	V. Széchy Károly l. tagról. <i>Dézi Lajos</i> l. tagtól	— » 60 »	
	VI. Boissier Gaston k. tagról. <i>Csengeri János</i> l. tagtól	— » 60 »	
	VII. De Goeje M. és Barbier de Meynard k. tagokról. <i>Goldziher Ignác</i> r. tagtól	— » 60 »	
	VIII. Brusa Emil k. tagról. <i>Balogh Jenő</i> l. tagtól	— » 60 »	
	IX. Högyes Endre r. tagról. <i>Tangl Ferencz</i> l. tagtól	— » 60 »	
	X. Liphay Sándor r. tagról. <i>Khernál Antal</i> r. tagtól	— » 60 »	
	XI. Schenek István l. tagról. <i>Kosutány Tamás</i> l. tagtól	— » 30 »	
	XII. Kóváry László l. tagról. <i>Márki Sándor</i> l. tagtól	1 » — »	
XV. kötet.	I. Moissan Henrik k. tagról. <i>Lengyel Béla</i> r. tagtól	— » 40 »	
	II. Krumbacher Károly k. tagról. <i>Pecz Vilmos</i> r. tagtól	1 » 20 »	
	III. Gothard Jenő l. tagról. <i>Konkoly Miklós</i> t. tagtól	— » 40 »	
	IV. Knauz Nándor r. tagról. <i>Kollányi Ferencz</i> l. tagtól	2 » — »	
	V. Kautz Gyula ig. és r. tagról. <i>Földes Béla</i> r. tagtól	1 » — »	
	VI. Malagola Károly k. tagról. <i>Óváry Lipót</i> l. tagtól	— » 20 »	
	VII. Misteli Ferencz k. tagról. <i>Simonyi Zsigmond</i> r. tagtól	— » 80 »	
	VIII. Szarvas Gábor r. tagról. <i>Simonyi Zsigmond</i> r. tagtól	— » 60 »	
XVI. kötet.	IX. Huber Alfonz k. tagról. <i>Károlyi Árpád</i> r. tagtól	— » 80 »	
	X. Bartal Antal r. tagról. <i>Gyomlay Gyula</i> l. tagtól	1 » — »	
	I. Than Károly másodelnökről. <i>Iosvai Lajos</i> r. tagtól	— » 80 »	
	II. Zeller Eduárd k. tagról. <i>Hornvánszky Gyula</i> l. tagtól	1 » 50 »	
	III. Berthelot Marcellin k. tagról. <i>Iosvai Lajos</i> r. tagtól	1 » — »	
	IV. Pauler Gyula r. tagról. <i>Károlyi Árpád</i> r. tagtól	1 » — »	
	V. Pór Antal r. tagról. <i>Karácsonyi János</i> r. tagtól	— » 50 »	
	VI. B. Eötvös József elnökről. <i>Kozma Andor</i> l. tagtól	— » 30 »	
	VII. Hampel József r. tagról. <i>Ortvay Tivadar</i> r. tagtól	1 » 40 »	
	VIII. Osthoff Hermann k. tagról. <i>Schmidt József</i> l. tagtól	— » 80 »	
IX. Duka Tivadar t. tagról. <i>Stein Aurél</i> k. tagtól	— » 60 »		